

หลักสูตรศิลปศึกษา

หลักสูตรศิลปศึกษา (Art Education Curriculum) เป็นข้อกำหนดหรือขอบข่ายเพื่อจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปะที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน โดยสอดคล้องกับสถานะของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและนโยบายการศึกษาของประเทศ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษา ในอันที่จะสร้างเสริมปลูกฝังสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อให้เป็นพื้นฐานแก่ชีวิต คือ เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ขึ้น ปลูกฝังความชื่นชอบผลงานของบรรพชน และสำนึกในความเคลื่อนไหวของศิลปะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยตกแต่งสภาพชีวิตของบุคคลให้บังเกิดคุณค่าขึ้น พร้อมกันนั้นก็ยิ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ เช่น

๑. สามารถปรับอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ให้เป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ได้
๒. สามารถมองเห็น สัมผัส รับรู้และพิจารณา เพื่อปรับปรุงรสนิยมของตนเองได้
๓. สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ได้

ในการจัดสร้างหลักสูตรศิลปศึกษาทุกระดับ มีความจำเป็นจะต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษา อันว่าด้วยธรรมชาติในวัยของบุคคล เพื่อควบคุมฝึกฝนจิตใจและร่างกายที่กำลังเจริญเติบโต ให้เป็นไปตามลักษณะของตัวเองและครองที่สังคมต้องการ มีความคล่องตัวและละมุนละม่อม มีรสนิยมที่ดี แล้วจึงกำหนดขอบข่ายความรู้และกิจกรรมที่จะช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสำนึกทางศิลปะให้พัฒนาขึ้น

ลักษณะทั่วไปของหลักสูตรศิลปศึกษา

หลักสูตรศิลปศึกษาโดยทั่วไปมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. แสดงข้อกำหนดหรือขอบข่ายความรู้ทางทฤษฎี และการปฏิบัติทางศิลปะไว้อย่างกว้าง ๆ โดยเป็นความรู้ และกิจกรรมตามธรรมชาติและประเภทของศิลปะ เช่น วาดเขียน ระบายสี ปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ ประติมากรรม เป็นต้น

๒. เน้นความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติทางศิลปะ ตามแบบอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศนั้น ๆ เพื่อผลทางการสืบทอดและพัฒนาบรมคทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในด้านศิลปะ

๓. เน้นการนำไปปฏิบัติตามกระบวนการในการใช้หลักสูตร อันได้แก่ การจัดทำแผนการเรียน แผนการสอน สื่อการเรียน คู่มือการสอน เอกสารประกอบการเรียน หนังสือเรียน การปฏิบัติการสอน และการประเมินผล ฯลฯ

หลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา

กำหนดขอบข่ายความรู้และกิจกรรมในรูปของการจัดประสบการณ์ทางศิลปะ เพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยมุ่งให้วิชาศิลปะเข้าช่วยกล่อมเกลาและปลูกฝังค่านิยมขั้นพื้นฐานตามวุฒิภาวะที่สมควรจะได้รับ หลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาของแต่ละประเทศ อาจแตกต่างกันออกไปบ้างตามหลักการ เหตุผลและสภาพของสังคมนั้น ๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะเป็นแนวเดียวกัน กล่าวคือ มุ่งการพัฒนาทางกาย ความคิด จิตใจ สังคม โดยฝึกฝนอบรมให้เกิดการเรียนรู้เสียตั้งแต่อายุน้อย ทำให้สามารถแสดงออกได้ตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ และการใช้สื่อทางศิลปะต่าง ๆ การจัดหลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

วิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๓๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดอยู่ใน “กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย”

การจัดระดับชั้น จัดเป็น ๓ ระดับ คือ ประถมปีที่ ๑ และ ปีที่ ๒ อยู่ระดับที่ ๑ ประถมปีที่ ๓ และ ปีที่ ๔ อยู่ระดับที่ ๒ และ ประถมปีที่ ๕ และปีที่ ๖ อยู่ระดับที่ ๓

หมวดวิชาในกลุ่ม ได้แก่ วิชาศิลปศึกษา วิชาพลศึกษา วิชาดนตรีศึกษาและนาฏศิลป์

รายวิชาในระดับต่าง ๆ

๑. ระดับที่ ๑ (ประถมปีที่ ๑ และ ประถมปีที่ ๒) ได้แก่ การเขียนภาพและการระบายสี การปั้น การพิมพ์ งานจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ

๒. ระดับที่ ๒ (ประถมปีที่ ๓ และ ประถมปีที่ ๔) ได้แก่ การเขียนภาพและการระบายสี การปั้น และแกะสลัก การพิมพ์ งานออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ และงานจักสาน

๓. ระดับที่ ๓ (ประถมปีที่ ๕ และ ประถมปีที่ ๖) ได้แก่ การเขียนภาพและการระบายสี การปั้น และการแกะสลัก การพิมพ์ งานออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ งานจักสานและงานถักทอ การรู้คุณค่าทางศิลปะ

รายวิชาเลือก มีเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ เท่านั้น ในหลักสูตรกำหนดไว้ชุดหนึ่ง แต่ก็ให้โอกาสสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นจัดวิชาเลือกขึ้นเองได้ โดยขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรณีไปและถือคาบระยะเวลาเรียนเช่นเดียวกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา

กำหนดขอบข่ายความรู้และกิจกรรมในรูปของการจัดประสบการณ์ทางศิลปะและทักษะที่กว้างขวางขึ้นพอควร เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ และเป็นการสำรวจความถนัดทางศิลปะของนักเรียนด้วย การจัดหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๔ มีดังต่อไปนี้

๑. วิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ ของกระทรวงศึกษาธิการจัดไว้ใน “กลุ่มพัฒนามุขลิกภาพ”

การจัดระดับชั้น สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๒-๓

หมวดวิชาในกลุ่ม ได้แก่ วิชาศิลปศึกษา และวิชาพลานามัย

รายวิชาของหมวดศิลปศึกษา แยกออกเป็น ๒ แผนง คือ

๑. “ทัศนศิลป์ศึกษา” ส่วนหนึ่งเป็นวิชาบังคับ

(๑ คาบ/สัปดาห์/ภาค) มีเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ได้แก่ วาดเขียน ปั้น แกะสลัก พิมพ์ภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะ ศิลปะพื้นฐาน ออกแบบศิลปะไทย-สากล นิทรรศการ อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นวิชาเลือก สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๓

๒. “ดนตรีศึกษา” ส่วนหนึ่งเป็นวิชาบังคับ(๑ คาบ/สัปดาห์/ภาค) มีเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ได้แก่ ขับร้องไทย ดนตรีไทย ขับร้องสากล ดนตรีสากล ฟ้อนรำ อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นวิชาเลือก สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๓

๒.๒ วิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรศักราช ๒๕๒๔

ของกระทรวงศึกษาธิการจัดอยู่ใน “กลุ่มศิลปกรรม” การจัดระดับชั้น สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕ และ ๖

หมวดวิชาในกลุ่ม ได้แก่ วิชาทัศนศิลป์ ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ และวิชาศิลปะการละคร

รายวิชาของกลุ่มต่าง ๆ แยกออกเป็น ๓ แผนง คือ

๑. วิชาทัศนศิลป์ มีวิชาศิลปนิยม ๑-๒ เป็นวิชาบังคับ สำหรับผู้เรียนแผนวิชาอาชีพศิลปกรรม ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ให้เลือกเรียนได้ รวม ๓๘ รายวิชา

๒. วิชาดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ มีวิชาสังคีตนิยม ๑-๒ เป็นวิชาบังคับ สำหรับผู้เรียนแผนวิชาอาชีพศิลปกรรม ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ให้เลือกเรียนได้รวม ๓๐ รายวิชา

๓. วิชาศิลปะการละคร มีวิชาศิลปะการละครเบื้องต้น ๑-๒ เป็นวิชาบังคับ สำหรับผู้เรียนแผนวิชาอาชีพศิลปกรรม ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ให้เลือกเรียนได้รวม ๑๐ รายวิชา

การเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ แผนศิลปกรรม จะต้องเรียนให้ครบ ๑๒ หน่วยการเรียนตามเงื่อนไขของหลักสูตร กำหนดเป็นวิชาบังคับได้ ๖ รายวิชาและให้เลือกเรียนจากรายวิชาต่าง ๆ อีก ๖ รายวิชา (รายวิชาละ ๒ คาบ ๑ หน่วยการเรียน) ซึ่งเป็นไปตามความถนัดของนักเรียน หรือตามความพร้อมของโรงเรียน

หลักสูตรศิลปศึกษาระดับอุดมศึกษา

เป็นหลักสูตรที่มุ่งไปทางความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะ เรียกว่าหลักสูตรผลิตครู

ศิลปะ หลักสูตรนี้มีทั้งกลุ่มวิชาชีพครูและกลุ่มวิชาเอก-ศิลปะ หลักสูตรในระดับนี้ มีความแตกต่างกันออกไปตามแนวการจัดของแต่ละสถาบัน และในปัจจุบันขยายให้สูงขึ้นกว่าระดับปริญญาตรีแล้ว

วิทย์ พิณคันเงิน

